

АНДРІЙЧЕНКО Ю.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ИСПАНОМОВНА ГЕНДЕРНА КАРТИНА СВІТУ: ОСОБЛИВОСТІ І ХАРАКТЕРНІ РИСИ

Статтю присвячено розвитку і функціонуванню іспаномовної гендерної картини світу. Дане дослідження демонструє, що з часом в іспанській лінгвокультурі відбувається зміна культурної репрезентації жіночої статі – нейтралізація зафіксованої в гендерному стереотипі негативної оцінки або її значне пом'якшення.

Ключові слова: *гендер, гендерні стереотипи, комунікація, лінгвістичний сексизм, мовні стереотипи, текст.*

Об'єктом дослідження в даній статі обрані лексичні одиниці іспанською мовою, які марковані гендерним параметром. В центрі уваги знаходиться маніфестація лінгвістичного сексизму в іспанській мові.

Предметом дослідження є системно мовні, дискурсивні і когнітивні механізми конструювання іспаномовної картини світу і засоби її лінгвістичного опису.

Мета статті – проведення аналізу виникнення, функціонування іспаномовної картини світу з огляду на гендерний фактор.

Матеріалом дослідження слугують лексичні одиниці іспанською мовою, які відбиралися шляхом фронтального аналізу словників сучасної іспанської мови.

Актуальність статті зумовлена постійним інтересом до вивчення різноманітних зв'язків мови, мислення і культури, а також механізмів репрезентації лінгвістичного сексизму в іспанській мові; домінантних маркерів соціального статусу, а також гендерних стереотипів, які репрезентовані в системі конкретної мови і в певному виді дискурсу.

Гендерні стереотипи мають свій прояв на всіх рівнях мови, але при їхньому дослідженні лінгвісти частіше за все звертаються до фразеологічного фонду мови [1; 2; 3; 4; 5; 6].

Андрійченко Ю.В.

Це відбувається тому, що фразеологічні одиниці є джерелом збереження інформації і формування стереотипів взагалі і гендерних стереотипів зокрема [3]. Крім того, фразеологічний фонд активно реагує на зміни, які відбуваються у соціально-економічному житті суспільства. У фразеологічному фонді відображається рух культури: створення, перебудова і руйнування предметів, ідей, зміна одних цінностей іншими, а також їхнє існування [4]. Гендерний стереотип складається з уявлень про психологічні риси та характеристики чоловіків або жінок. Гендерні ролі визначаються поведінкою, ставленням до мужності і жіночності.

Гендерні ролі були описані як загальні переконання суспільства, які застосовуються до осіб на основі їх соціально визначеної статі, таким чином, тісно пов'язана з гендерними стереотипами. Стереотипи можна представити як описові аспекти гендерних ролей, яким чином на них зображені атрибути, які приписуються окремим групам людей [8]. Стереотипи часто розглядаються як соціальна необхідність, оскільки це спосіб спростити переважну кількість подразників, які індивід постійно отримує від світу. Інша лінія дослідження розширює функції стереотипів інтерпретації раціоналізації та обґрунтування соціальної практики. Спільним для цих інтерпретацій є думка, що отримане уявлення, зазвичай, є селективним, спотвореним і часто спрощеним.

Чоловіки, зазвичай, вважаються компетентними, незалежними, майстерними, і спрямованими на досягнення поставленої мети, в той час як жінки, на думку суспільства, не мають таких якостей. І навпаки, представниці слабкої статі, в своїй більшості, вважаються доброзичливими, безкорисливими, товарицькими, залежними, емоційно виразними [8].

Чоловічі і жіночі стереотипи можуть розглядатися як взаємодоповнюючі в тому сенсі, що кожна стать розглядається як та, що володіє безліччю переваг, які врівноважують свої власні слабкості та доповнюють слабкі сторони протилежної статі. Передбачувана взаємодоповнюваність атрибутів слугує

для посилення чоловічої переваги і жіночого підпорядкування, натуралізує ці переконання і робить їх прийнятними для чоловіків і жінок в суспільстві

Гендерні ролі – описової та розпорядчої [4]. Описовий аспект, або стереотип, демонструє поведінку чоловіків і жінок, типову їхньої статі, у певних контекстах і ситуаціях. Розпорядчий аспект відображує очікування від їхньої поведінки. Л. А. Рудман і П. Глік вважають, що стереотипна думка про те, що жінки є теплі і турботливі буде супроводжуватися соціальними стереотипами про те, що вони повинні бути теплими і турботливими. Так само стереотипна думка про те, що чоловіки сильні і рішучі буде супроводжуватися соціальними стереотипами, що вони повинні бути такими [7, р. 269].

Порушення очікуваних гендерних ролей зустрічають критику суспільства та караються. А. Л. Гомез припускає, що сила гендерних ролей в їхній включеності в очікування, виступають в якості соціальних норм, і, тим самим, виступають в якості особистих диспозицій [339]. Це пояснює, принаймні частково, ефективність і стабільність гендерних очікувань: незважаючи на зміни в традиційних гендерних відносинах, які пережило суспільство в останні десятиліття, гендерні стереотипи залишаються сильними серед жінок і чоловіків.

Поняття гендерної ролі і гендерного стереотипу, зазвичай, пов'язані між собою, коли люди ототожнюють модель поведінки з жінкою, або чоловіком, вони можуть не помітити індивідуальних варіацій і виключень і впевнитись в тому, що поведінка неминуче асоціюється виключно з однією статтю, а не з іншою.

Гендерні стереотипи мають великий вплив на суспільство, створюють соціальні категорії для обох статей. Ці категорії являють собою те, що люди думають, і навіть коли їхні переконання відрізняються від реальності, можуть бути дуже потужними силами в судженнях про себе та інших. Тому,

історія, структура, функції стереотипів є важливими темами в розумінні впливу гендерного чинника на життя суспільства.

Мова є однією з галузей, де гендерні ролі й очікування можуть конструюватись і відтворюватись. Уявлення, що за допомогою мови жінки проявляють одностатеву солідарність і підтримку, тоді як чоловіки – контроль, або, що жінки при комунікативному акті мають за мету поліпшення відносин з учасниками комунікативного акту, а чоловіки – вирішення проблем, є одними з найбільш укорінених узагальнень в популярній культурі і широко використовується в рекламній індустрії і серед інших засобів масової інформації [4]. Ці погляди, однак, були оскаржені в останні часи. Таким чином, замість того щоб шукати виконавчі категоризації гендерної поведінки, сучасна наука фокусується на локалізації прикладів відхилення від норми гендерної поведінки.

В мовній картині світу незмінно знаходяться гендерні доміанти свідомості, які значною мірою впливають на спосіб членування дійсності. Тому вивчення мовних картин світу в межах гендерної парадигми набуває особливої актуальності.

Гендерна картина світу має в собі всю різноманітність репрезентацій гендерних відношень і уявлень. Гендерна мовна картина світу – це вербалізована форма гендерної картини світу, її глибинний прошарок, сукупність знань і уявлень про світ, світосприйняття, підґрунтя якої складає функціонування гендерних стереотипів, які виражені в мовній формі.

Таким чином, зафіксовані в мові гендерні стереотипи складають макрокомпонент гендерної мовної картини світу. Цими макрокомпонентами є гендерно марковані, а також метафоричні одиниці з гендерним компонентом. Універсальні гендерні стереотипи створюють підґрунтя універсальної гендерної мовної картини світу, яка є зрозумілою для більшості населення Землі.

Перспективи дослідження вбачаємо в подальшому поглибленні дослідження функціонування іспаномовної картини світу з врахуванням гендерного фактору.

Андрійченко Ю.В.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Городникова М. Д.* Гендерный аспект как фактор речевого регулирования / Маргарита Дормидонтовна Городникова // Материалы Первой Междунар. конф. [“Гендер: язык, культура, коммуникация”], (Москва, 25–26 ноября 1999). – М.: МГЛУ 1999. – С. 33–34.
2. *Горошко Е. И.* Особенности восприятия текста, обусловленные половой дифференциацией личности / Елена Ивановна Горошко // Тезисы Первого Междунар. симпозиума [“Человек: Язык, культура, познание”], (Кривой Рог, 1995). – Кривой Рог, 1995. – С. 67–68.
3. *Долезаль У.* О взаимосвязи грамматической категории рода и пола / Урсула Долезаль // Вербальные и невербальные дейксисы маскулинности и феминности. – 1997. – С. 143–157.
4. *Кирилина А. В.* Гендер: лингвистические аспекты / Алла Викторовна Кирилина. – М., 1999. – 189 с.
5. *Коноваленко И. В.* Роль гендерного фактора в коммуникативном поведении мужчин и женщин: дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / Ирина Владимировна Коноваленко. – Омск, 2003. – 185 с.
6. *Лакофф Р.* Язык и место женщины / Робин Лакофф // Введение в гендерные исследования. Часть II. Хрестоматия / под ред. С. В. Жеребкина. – Харьков: ХЦГИ, 2001; СПб.: Алетейя, 2001. – 798 с.
7. *Rudman L. A.* Prescriptive gender stereotypes and backlash toward agentic women / L. A. Rudman, Glick P. – N. Y. : Journal of Social Issues, 2001. – №57. – P. 743-762.
8. *Wodak R.* Disorders of Discourse / Ruth Wodak. – L. : Longman, 1996. – 200 p.